

TÜRK-İŞ TÜRKİYE
İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

BAŞKANLAR KURULUNA SUNULAN

**ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ
(ILO)
81'İNCİ DÖNEM KONFERANS
ÇALIŞMALARI**

0328

8806

18 KASIM 1994
ANTALYA

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE
İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

BAŞKANLAR KURULUNA SUNULAN

ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ
(ILO)
81'İNCİ DÖNEM KONFERANS
ÇALIŞMALARI

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

18 KASIM 1994

ANTALYA

Tarih:

1496

SUNUŞ

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 81. Dönem Konferans çalışmaları 6-24. Haziran 1994 tarihleri arasında Cenevre'de yapılmıştır.

Uluslararası Çalışma Konferansında Türkiye'deki işçileri, Konferans İşçi Delegatesi olarak TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram MERAL temsil etmiştir. TÜRK-İŞ üyesi Sendikalarımızın yöneticileri de ILO anayasasının 3. Maddesi uyarınca Danışman ve gözlemci olarak Konferans ve Komite çalışmalarına katılmışlardır.

TÜRK-İŞ'in Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ,Uluslararası Çalışma Konferansı 81. Toplantısındaki Çalışmaları ekteki raporla bilgilerinize sunulmaktadır.

Saygılarımızla,

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER:

SUNUŞ

Sayfa:

1. Uluslararası Çalışma Konferansı 81. Toplantısında
Türkiye Delegasyonu 1
2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın
Mehmet MOĞULTAY'ın Uluslararası Çalışma
Konferansı Konuşması..... 4
3. TÜRK-İŞ Genel Başkanı ve Türkiye İşçi Delegatesi Sayın
Bayram MERAL'ın Uluslararası Çalışma Konferansı
Konuşması 10
4. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel
Sekreteri ve Türkiye İşveren Delegatesi Sayın
Kutay ATASAYAR'ın Uluslararası Çalışma
Konferansı Konuşması 14
5. Standartların Uygulanması Komitesi Çalışmaları
ve Türkiye İşçi Delegasyonu Danışmanı ve
Ağaç-İş Genel Başkanı Gral ERÇAKIR'ın
Konuşması..... 19
6. Konferansın Kısa Değerlendirilmesi 23

ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ (ILO) ULUSLARARASI ÇALIŞMA
KONFERANSI 81. TOPLANTISI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Uluslararası Çalışma Örgütü Uzmanlar Komitesi tarafından Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 81. Toplantısı için hazırlanan "Sözleşmelerin ve Tavsiye Kararlarının Uygulanması Raporu"nda, çeşitli Sözleşmeleri ihlal ettiği için eleştiriliyordu.

Türkiye, ILO Yönetim Kurulu tarafından atanan ve ülkelerin onaylanmış Sözleşmelere uymalarını denetleyen Uzmanlar Komitesi'nin hazırladığı raporda, Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı İlkelerinin Uygulanması konusundaki 98 sayılı, İstihdam Politikası konusundaki 122 sayılı ve Bir İşçi Tarafından Taşınılmasına İzin Verilen Azami Ağırlık konusundaki 127 sayılı Sözleşmeleri ihlal etmekten eleştiriliyordu.

Uzmanlar Komitesi Raporunun 98 sayılı Sözleşmenin uygulanması ile ilgili bölümü şöyleydi:

Uzmanlar Komitesi, Hükümet tarafından sunulan raporda yer alan bilgileri ve 1993 yılı Haziran ayında Uluslararası Çalışma Konferansı Standartların Uygulanması Komitesi toplantısındaki görüşmeleri ve ayrıca Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından yapılan yorumları dikkate almıştır.

Uzmanlar Komitesi, sendikaların ancak belirli bir işkolundaki işçilerin en az yüzde 10'unu ve bir işyerinde çalışanların yüzde 50'sinden fazlasını temsil ederlerse toplu pazarlıkta bulunabilecekleri ve temel hizmetler açısından bir tehdit oluşturmayan toplu iş uyuşmazlıklarında zorunlu tahkim bulunduğu ve kamu görevlilerinin toplu pazarlık hakkından mahrum bırakıldığı gerçeği konularında bir dönemdir yorumda bulunduğunu anımsamaktadır.

1. Uzmanlar Komitesi, 2822 sayılı Yasanın 12. maddesinde yer alan sayısal gerekliliklerin bu konuda ana toplumsal taraflar arasında bir mutabakat bulunduğundan sürdürüldüğü ve Komite'nin istekleri doğrultusunda Hükümetin bu konuda değişiklik yapmaya çaba göstereceği konusunda Uluslararası Çalışma Konferansı'nın Standartların Uygulanması Komitesi'ne Hükümet temsilcisi tarafından sunulan bilgiyi ve Hükümet'in raporundaki bilgileri kaydetmektedir.

Uzmanlar Komitesi, 98 sayılı Sözleşmenin 4. maddesi uyarınca gönüllü toplu pazarlık için mekanizmanın tam anlamıyla geliştirilmesi ve bundan yararlanılmasını teşvik etmek ve desteklemek için, Hükümetin, bu iki sayısal gerekliliği ulusal mevzuattan çıkarmak için gerekli önlemleri gerçekten alacağı konusundaki umudunu açıklamaktadır.

2. Kamu görevlilerinin toplu pazarlık hakları ile ilgili olarak, Hükümet, Türkiye'nin kısa bir süre önce onaylamış olduğu 87 sayılı Sözleşme ile mevzuatın uyumluluğunun sağlanması için kamu görevlilerinin sendikal hakları konusundaki bir tasarının görüşülmek üzere toplumsal taraflara iletilmesini belirtmektedir. Hükümet ayrıca, uygulamada zaten örgütler oluşturmuş olduklarını ve Başbakanlığın 15 Haziran 1993 gün ve 1993-15 sayılı genelgesinin sendikal hakların kullanımı konusundaki pratik engelleri ortadan kaldırdığını eklemektedir.

TÜRK-İŞ ise, kamu görevlilerinin örgütlerinin sendikal faaliyetlerinin idari kararlarla engellendiğini, kamu görevlilerinin sendika-karşıtı ayrımcılığa maruz bırakıldığını ve toplu pazarlık haklarının hala güvence altına alınmamış olduğunu üzüntüyle belirtmektedir.

Uzmanlar Komitesi bu bilgiyi ve bu yorumları dikkate almıştır. Uzmanlar Komitesi, sözkonusu tasarının kamu görevlilerinin kendi istihdam koşullarını toplu olarak görüşme hakkını güvence altına alacağı yolundaki umudunu ifade etmektedir. Uzmanlar Komitesi, Türkiye Hükümeti'nden, bir sonraki raporunda bu konuda sağlanan gelişmeyi belirtmesini ve bu tasarı yasalaşır yasalaşmaz bir kopyesinin iletilmesini istemektedir.

3. Uzmanlar Komitesi, Hükümet'in, zorunlu tahkime ancak son derece kısıtlı bir biçimde tanımlanmış koşullarda başvurulduğu ve iki toplumsal tarafı biraraya getiren prosedürler kapsamında ve yalnızca istisnai durumlarda, kendi mesleki çıkarlarını korumada en temel araçlarından mahrum kalacak işçilerin korunması amacıyla başvurulduğunu tekrar belirtmesini tespit etmekten üzüntü duymaktadır.

Uzmanlar Komitesi, zorunlu tahkimin uygulanmasının gönüllü toplu pazarlığın teşvikine karşı olduğunu ve sözcüğün en katı biçimiyle yalnızca temel hizmetlerle, yani, kesintiye uğraması nüfusun tümünün veya bir parçasının yaşamını, güvenliğini veya sağlığını tehkiye sokacak hizmetlerle sınırlı tutulmasını hatırlatarak, mümkün olan en kısa süre içinde 2822 sayılı Yasanın 33. maddesinin yukarıda atıfta bulunulan ilkeyle uyumlu hale getirilecek biçimde değiştirilmesini ve bir sonraki raporunda bu açıdan sağlanan gelişmeyi belirtmesini Hükümetten istemektedir.

(Hükümet'ten, 30 Haziran 1994 tarihinde biten dönem için ayrıntılı rapor istenmiştir.)

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün yasama organı niteliğindeki Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 81. Toplantısı 6-24 Haziran 1994 tarihlerinde Cenevre'de toplandı. Uluslararası Çalışma Konferansı'na Türkiye'den Hükümet Delegeleri olarak Gündüz Aktan ve Osman Terzi, İşçi Delegesi olarak Bayram Meral ve İşveren Delegesi olarak da Kubilay Atasayar katıldılar.

Türkiye İşçi Delegasyonu içinde yer alan Sendika Yöneticileri ise şöyleydi:

1. Enver Toçoğlu
2. Hüseyin Karakoç
3. Selahattin Ataman
4. Sabri Cebecik
5. Tevfik Özçelik
6. Zeki Kara
7. Ziya Sonay
8. Selahattin Güngör
9. H.Hüseyin Kayabaşı
10. Önder Konuloğlu
11. Nihat Elmas
12. Turgut Yılmaz
13. Hasan Ayar
14. Turan Uzun
15. Mithat Sarı
16. Davut Bozkan
17. Ahmet Tamer
18. Erol Polatcan
19. İbrahim Köksal
20. Mehmet Kafes
21. Ahmet Balaman
22. Cemal Bakındı
23. Haluk Özpınar

Genel Müdür Michel Hansenne, Uluslararası Çalışma Konferansı'na Değerleri Korumak, Değişimi Desteklemek: Küresel Ekonomide Sosyal Adalet (ILO Gündemi) başlıklı önemli bir rapor sundu. Bu raporun bazı bölümleri İşçi Grubu tarafından sert biçimde eleştirildi.

Uluslararası Çalışma Konferansı'nın ilk günleri, Uzmanlar Komitesi tarafından eleştirilen Türkiye'nin, bu raporu inceleyen Standartların Uygulanması Komitesi'nde incelenecek ülkeler arasına alınıp alınmaması tartışmalarıyla geçti. Uzmanlar Komitesi'nin raporu, işçi, işveren ve hükümet temsilcilerinin katıldığı Standartların Uygulanması Komitesi'nde incelenirken, işlerin yoğunluğu nedeniyle, ancak bazı ülkeler ele alınmaktadır. Türkiye, 1992 yılındaki Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Standartların Uygulanması Komitesi'nde incelenecek ülkeler arasına dahil edilmemişti. Bunun nedeni, 1991 yılı sonunda yeni bir hükümetin oluşması ve bu hükümetin programında önemli vaatlerin yer almasıydı. Ancak yine de 1992 yılındaki Konferansa sunulan Uzmanlar Komitesi raporunda Türkiye eleştiriliyordu.

Hükümet, 1993 yılındaki Konferans'ta Türkiye'nin incelenecek ülkeler arasına alınmaması için oldukça büyük bir çaba gösterdi. Ancak Türkiye Standartların Uygulanması Komitesi'nde tartışıldı. Bu yıl, Konferans süresinin azaltılmasına bağlı olarak, Standartların Uygulanması Komitesi'nde incelenecek ülke sayısı sınırlandırılmıştı. Türkiye, 98 sayılı Sözleşmeyi ihlali nedeniyle, bu yıl da incelenecek ülkeler arasına alındı.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI

SAYIN MEHMET MOĞULTAY'IN

81.ULUSLARARASI ÇALIŞMA KONFERANSI

GENEL KURULUNDA YAPACAĞI

KONUŞMA METNİ

HAZİRAN - 1994

Sayın Başkan,

Sözlerime başlarken, sizi ve başkan yardımcılarını bu görevlere seçilmiş olmanızdan ötürü kutluyor ve sizin rehberliğinizde konferansın görevini mümkün olan en iyi biçimde yerine getireceğine olan inancımı ifade etmek istiyorum.

Bu vesileyle ILO'nun yeni üyeleri Umman, Tacikistan ve Türkmenistan'ı kutluyorum. Güney Afrika'nın yeniden üyeliğe dönüşünü de selamlıyorum.

Ayrıca sayın Genel Müdür'ü bu konferans için hazırlamış olduğu kapsamlı rapor için kutluyorum.

Sayın Genel Müdür'ün bu yılki raporunun ILO'nun geleceği konusuna ayrılmış olması çok isabetli olmuştur. ILO'nun 75.yıldönümü gibi böylesine önemli bir yıl dönümünde uzun geçmişine bakması ve günün değişen koşulları içindeki yerini ve işlevini değerlendirmesi kad r uygun ve doğal bir sey olamazdı.

Serbest Ticaretin ekonomik gelişmeyi hazırlayan ve böylece çalışma koşullarını iyileştiren ve iş olanakları yaratan bir potansiyel oluşturduğu doğrudur. Sömürüye, sefalete ve sosyal hakların kısıtlanmasına dayalı bir gelişme olamayacağı da diğer bir gerçektir. Bu iki unsur yani ticaretin liberalleşmesi ve ekonomik büyüme ile sosyal haklar arasındaki dengenin, ikincisi aleyhine bozulmasına olanak verilmemelidir. Hiçbir sosyal kaygıyı hesaba katmayan ve sınırsız bir rekabeti tercih edenler, seslerinin daha çok duyulur olduğuna dikkat ediyoruz. Anımsanacağı üzere, geçen yıl 80.konferans sırasında bu kürsüden yaptığım konuşmada bu eğilimden duyduğum kaygıyı dile getirmiş, ILO Anayasası'nın başlangıç bölümüne atıfta bulunarak, ekonomik gelişmeyi sosyal adaleti de gözeterek sağlamanın mümkün olduğunu, ILO'nun bu ilkenin korunması yönündeki tutumunu sürdürmesi gerektiğini ifade etmiştim. Son yıllardaki gelişmelerin, olayların sıcaklığı dışında sağlıklı, sağ duyulu ve soğukkanlı bir değerlendirmesinin yapılması gerekiyordu. Bu yılın raporu için seçilen konu bu imkanı yaratmıştır.

Sayın Genel Müdür bu değerlendirmeyi, gereğince ve büyük bir yetkinlikle yapmıştır. Raporunda, son yıllara damgasını vuran bu gelişmeler ile bunların doğurduğu sonuçları gerçek boyutları içinde sergilemekte; bu gelişmeler karşısında ILO'nun değerlerinin, yapısının ve işlevinin geçerliliğini irdelemekte ve sonuç olarak, sözlerimin başında belirttiğim dengenin, küreselleşme çağı diye nitelendiğimiz yeni koşullar içinde de sürdürebilmesinin yollarını araştırmakta; bazı somut önerilerde bulunmaktadır.

Bu önerilerle ilgili görüşlerime geçmeden önce, izin verirseniz, Türk Hükümeti olarak ekonomik sorunların çözümü ile sosyal haklar arasındaki dengeye verdiğimiz önemi, bu yılki birbiri ardına uygulamaya koymuş olduğumuz iki önlemler dizisini örnek göstererek anlatmak istiyorum. ''

Kamu borçlanma gereksinimini azaltmak ve bütçeyi daha sağlıklı bir yapıya kavuşturmak amacıyla 5 Nisan'da uygulamaya koyduğumuz ekonomik istikrar paketi, yeni vergiler, kamu harcamalarının kısılması ve benzeri diğer hususların yanısıra, çok büyük ölçüde bir özelleştirmeye gidilmesini, özelleştirilemeyen verimsiz kamu iktisadi teşebbüslerinin kapatılmasını öngörmekte; bununla birlikte, bunun çalışmaların üzerindeki olumsuz etkilerini gidermeye yönelik önlemleri de içermektedir. Özelleştirme veya kapatma dolayısıyla işini kaybedecek işçilere işe yerleştirmede öncelik tanınması; yeterli miktarda işten çıkarma tazminatı ödenmesi ve ayrıca belli bir süre işsizlik ödeneği verilmesi; gerekli koşulları taşıyan işçilerden isteyenlere kendi işlerini kurmalarında yardımcı olunması bunlar arasında sayılabilir.

Daha sonra, 18 Mayıs'ta açıklanan ve 62 Yasa Tasarısından oluşan demokratikleşme planı ise, ekonomik istikrar paketinin başarıya ulaşması sürecinin çalışan kesimlere vereceği sıkıntıları asgariye indirmek amacı doğrultusunda çalışma hayatının yeniden düzenlenmesini öngören bir bölüm içermektedir. Bu bölümde yer alan önlemlerin başlıcaları şöyle sıralanabilir :

- Halen Meclis gündeminde bulunan 158 sayılı ILO sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin yasa tasarısı Meclis'ten geçirilecektir.

- Uluslararası Çalışma Örgütü standartlarına daha uygun bir çalışma ortamı oluşturmak, sendika özgürlüğünü, sendika içi demokrasiyi ve sendikaların bağımsızlığını daha geniş ölçüde sağlamak, ayrıca, toplu iş sözleşmesi özerkliğini geliştirmek ve grev kısıtlamalarını daraltmak amacıyla hazırlanmış ve sosyal tarafların da görüşleri alınmış bulunan yasa değişikliği tasarıları öncelikle yasalaştırılacaktır.

- İşçinin haklı bir sebep olmaksızın işten çıkarılmasının önlenmesini amaçlayan işgüvencesi ile ilgili yasa tasarısının biran önce meclisten geçmesi için gerekli çaba gösterilecektir.

- Çalışanların işsiz kalmaları durumunda belirli bir gelir güvencesine sahip olmalarını sağlamak amacıyla hazırlanmış olan ve halen Bakanlar Kurulunda bulunan işsizlik Sigortası Yasa Tasarısı'nın Meclis'ten geçirilmesine çalışılacaktır.

- Kamu görevlilerinin sendika, toplu sözleşme ve grev haklarını, geçen yıl onaylamış olduğumuz 87 ve 151 sayılı ILO sözleşmelerine uygun olarak düzenleyen ve meclise sunulmuş bulunan yasa tasarısının yasalaşmasına çaba gösterilecektir.

Sayın Başkan,

Türk Hükümetinin, zorlu bir ekonomik krizi aşmaya çalışırken bile sosyal boyutu ihmal etmeyen tutumunu sergilemek için yaptığım bu açıklamadan sonra, Sayın Genel Müdür'ün önerilerine dönüyorum.

ILO'nun standart koyma etkinliğini gerçek ve acil gereklere daha iyi uydurmak; konuya niceliksel olmaktan çok niteliksel olarak yaklaşmak düşüncesine ve bununla ilgili önerilere katılıyorum.

Uluslararası Ticaretin serbestleşmesinden ve dünya üretim ve pazarının küreselleşmesinden kaynaklanan acil sorunlarla başa çıkabilmek amacıyla,

- Belli standartlara uymayı kabul eden çokuluslu şirketlere, onlara tüketici kuruluşlar gözünde değer kazandıracak "Sosyal Belge" verilmesi,

Önerilerini yararlı buluyorum.

Standart koyma ile sınırlı kalan bu etkinliklere ek olarak, ILO'ya uluslararası ekonomik eğilimlerin ve politikaların sosyal yönlerinin ele alınabileceği bir forum oluşturulmasında öncü olması ve önde gelen uluslararası ekonomik kuruluşların da katılımı ile oluşacak bu forumda, üçlü yapısı, değerleri ve deneyimiyle etkin bir rol oynaması için gerekli olan yetkinin ve imkanların verilmesinden yanayım; bu konuda üstümüze düşeni yapmaya hazırım.

Dünyadaki bütün ülkelerdeki politika üretenlerin birinci önceliği olan "Üretken ve Özgürce seçilmiş iş" in ILO'nun çalışmalarının da odak noktası olması gerektiği tesbitine katılıyor ve bu bağlamda önerilen,

Her yıl Genel Müdür'ün yönetiminde dünyadaki istihdam ve gelir durumlarının ve ekonomik ve mali politikaların onlar üzerindeki etkisinin analizini yapan büyük bir rapor yayınlanmasının ve bu raporun ekonomik büyüme ve istikrar gereksinimi ile, daha çok iş ve yoksullara daha yüksek gelir sağlama gereksinimini bağdaştırmak amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde uygulamaya koyulabilecek alternatif politikalar içermesinin,

Ayrıca,

- Konferansın, dünyadaki istihdam sorunları ve hayat standartları konusunu daimi bir gündem maddesi olarak almasının yararlı olacağına inanıyorum.

İstihdam sorunları, her hükümet gibi bizim de öncelikle çözüm bulmayı amaçladığımız sorunlardır. Bu bağlamda son bir yıl içinde birisi uygulamaya geçirilmiş olan diğeri de hazırlık aşamasında bulunan iki önemli projeden söz etmek istiyorum.

Dünya Bankası'nın işbirliği ile hazırlanan ve toplam maliyeti 107 milyon Dolar olan birinci proje yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Bu proje, işgücü yetiştirme, işgücü piyasası enformasyon sistemi, istihdam danışmanlığı, meslek standardizasyonu, işe yerleştirme hizmetlerinin geliştirilmesi ve kadınların istihdamının geliştirilmesi programlarından oluşmaktadır. Proje çerçevesinde beş yılda 73.200 işsiz yurttaşımız meslek ve iş sahibi yapılacaktır.

İkinci proje, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun yeniden yapılandırılmasını öngörmektedir. Bu proje çerçevesinde kurum, işsizlikle mücadele ve istihdamın geliştirilmesinde etkin ve çağdaş bir kuruluş haline getirilecektir. Kurum'un görevlerinin, yönetim biçiminin örgüt yapısının ve personel rejiminin değiştirilmesinin yanı sıra, kurum' a yeni gelir sağlanmasını da öngören yasa tasarısı Başbakanlığa sunulmuş bulunmaktadır.

Sayın Başkan,

Sayın Genel Müdür'ün önerilerinin bütününe bakıldığında, temel unsurun, "Üçlü yapının uluslararası düzeyde tanınmasının sağlanması" olduğu görülmektedir.

Geçen yıl, diğer beş sözleşmenin yanısıra, 144 sayılı sözleşmeyi de onaylamış ve hemen ardından Hükümet danışma niteliğinde görüş bildirmek üzere, kamu yetkilileri yanında sosyal tarafların temsilcilerinin de eşit olarak yer alacağı "ekonomik ve sosyal konsey" in kurulması ve çalışmalarını başlatmış bir hükümetin bakanı olarak, üçlü yapıya ve onun değişen koşullar içinde yeni dengeyi kurma konusunda oynayabileceği yararlı role olan inancımı ifade etmek ve Genel Müdür'ü bu noktada da desteklediğimi belirtmek istiyorum.

Sayın Başkan,

Sözlerimi bitirmeden önce, ILO'nun 75. yıldönümü kutlama programının hazırlanmasında ve gerçekleştirilmesinde emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Biz de ülke çapında bu çerçevede bütün bir yıl yayılan bir dizi etkinlik planlanmış ve bunlardan bir bölümünü gerçekleştirmiş bulunuyoruz.

İnsan ve hak ve özgürlüklerinin yaygınlaştırılmasına, demokrasinin yerleşmesine, sosyal adaletin sağlanmasına ve yoksullukla savaşa adanmış onurlu ve saygın bir 75 yılı geride bırakmış olan ILO'ya, bu önemli yıldönümünde, günün değişen koşulları içinde ve ona uygun bir yaklaşımla, ama değer ve ilkelerinden ödün vermeksizin ilerleyeceğine inandığımız doğru yolunda başarılar diliyor; 81. Konferansın daha güzel yarışlara vesile oluşturmaya olan inancımı ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

TÜRKİYE İŞÇİ DELEGESİ BAYRAM MERAL'in
81.ILO KONFERANSINDA YAPTIĞI KONUŞMA
METNİ

13- HAZİRAN 1994/ CENEVRE

**TÜRKİYE İŞÇİ DELEGESİ VE TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI BAYRAM MERAL'İN
ULUSLARARASI ÇALIŞMA KONFERANSI 81. TOPLANTISI KONUŞMASI
(13 HAZİRAN 1994)**

Sayın Başkan,

Sözlerime başlarken, Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 81. Oturumu Başkanlığı'na bir işçi delegesi olarak oybirliğiyle seçilmeniz nedeniyle Sizi kutluyorum. Bugüne kadarki başarılı çalışmalarınızdan ve engin deneyiminizden hareketle, bu yılki Konferans'ın, yetkin yönetiminiz altında, işçiler, tüm çalışanlar ve dünyamız açısından başarılı sonuçlar doğuracağına inanıyorum. Ayrıca, Güney Afrika'nın yeni yönetimini ve bu ülkeyi demokratikleştirmede ana gücü oluşturan Güney Afrika çalışanlarını saygıyla selamlıyorum. Türkmenistan, Tacikistan ve Umman'a da aramıza hoşgeldiniz diyorum.

Sayın Başkan,

Dünyamız, sermayenin kontrolunda ve çıkarları doğrultusunda bir küreselleşme süreci yaşamaktadır. Ülkeler arasındaki ve ülkeler içindeki adaletsizlikler her geçen gün daha da artmakta, işsizlik ve yoksulluk yaygınlaşmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin çalışanları ise bu sıkıntıları, özellikle dış borçlar ve IMF ve Dünya Bankası tarafından dayatılan istikrar programları nedeniyle, çok yoğun bir biçimde hissetmektedir. Hızlı nüfus artışı bu yoksulluğu ve işsizliği daha da artırmaktadır.

Günümüzde, tüm dünyada, işçileri koruyucu mevzuata, sosyal devlet anlayışına, sendikal hak ve özgürlüklere yönelik çok sistemli bir saldırı yaşanmaktadır. Özelleştirme, taşeronluk, devletin piyasaya müdahalesinin sona erdirilmesi, istikrarsız çalışma koşullarının yaratılması ve ILO Sözleşmelerinin ve ülke mevzuatlarının uygulanmasında esneklik talebi, işçiler üzerindeki baskı ve sömürüyü artırmaya yönelik uygulama ve çabalardır. Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde yaşanan büyük değişim, serbest piyasa ekonomisinin başarısı gibi gösterilmeye çalışılmakta ve "komünizmin çöküşü ile ILO'nun öneminin azaldığı" ileri sürülmektedir. Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde kazanan demokrasidir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle yoğunlaşan işçi haklarına yönelik saldırı devam ederse, yeni huzursuzluklar doğması muhtemeldir. Toplumsal barışın ön şartı, insanca yaşama ve çalışma koşullarının ve iş olanaklarının tüm çalışanlara sağlanmasıdır. Demokrasinin, sosyal adaletin, ekmeğin, barışın ve özgürlüğün olmadığı yerde mutabakat ve toplumsal barış da olamaz.

Bu yılki Konferans'ın, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve tam istihdamın ve sosyal adaletin sağlanması açısından ILO Sözleşmeleri ve denetim mekanizmasının önemini bir kez daha vurgulayacağına inanıyoruz. İşverenlerin "esneklik" isteğine uygun yeni gevşek düzenlemelere gidilmemesini istiyoruz. Dileğimiz, yetkin yönetiminiz altında bu Konferansta alınacak kararların bu salonda kalmaması, mevcut Sözleşmelerin

yaygın bir biçimde onaylanması ve hayata geçirilmesi için kampanyaların açılması, uluslararası ticaret anlaşmalarına asgari sendikal haklar ve çalışanların hakları konusunda hükümlerin konması, örgütlenme özgürlüğünün ihlali durumunda uygulanan şikayet mekanizmasının diğer Sözleşmeler için de yaygınlaştırılmasıdır. Temel sendikal hakların yer aldığı bir İşçi Hakları Dünya Bildirgesi'nin yayınlanmasının da yararlı olacağını düşünüyorum.

Sayın Başkan,

ILO'nun savunduğu ideallerin hayata geçirilmesinin önşartı barıştır. Günümüzde çeşitli biçimleriyle yaygınlaşan ırkçılık ise barışın en büyük düşmanıdır. Irkçılık, bazı Avrupa ülkelerinde yabancı düşmanlığı biçiminde, bazı Orta Doğu ülkelerinde ırk esasına dayalı devlet oluşturma çabalarını destekleme ve birçok bölgede de etnik düşmanlıkları körükleme biçiminde gelişmektedir.

Bu bağlamda, insan haklarına gösterdiği saygının münakaşa edilemeyeceğini bildiğimiz Avrupa ülkelerinde yerleşmiş vatandaşlarımıza da ikinci sınıf insan muamelesi yapılmasını üzüntüyle karşılıyoruz. ILO'nun, evsahibi ülkede belirli bir süreden fazla çalışmış ve oturmuş göçmen işçilere temel vatandaşlık hakları tanıyan bir uluslararası belgeyi kabul etmesini diliyoruz.

Sayın Başkan,

Hangi amaçla başvurulursa vurulsun, terör ve her türlü diğer şiddet ve baskı biçimleri, demokrasi düşmanı davranışlardır ve demokrasiyi, sendikal hak ve özgürlükleri ve çalışanların haklarını yok etmede gerekçe olarak kullanılmaktadır. Demokrasiye inanan tüm ülkelerin de Türkiye'de terör uygulayan çeşitli bölücü ve ayrılıkçı örgütlenmelerin demokrasinin düşmanı olduğunun bilinciyle hareket edeceğinden eminiz.

Demokrasinin önkoşulu laikliktir. Çeşitli ülkelerde laiklik karşıtı eğilimlerin güçlenmesinin, demokrasi, çalışanların hakları ve sendikal hak ve özgürlükler açısından yarattığı sakıncalara da dikkatinizi çekmek istiyorum.

Soğuk Savaş'ın sona erdiği ve insanlığın kalıcı bir barışa kavuşma umutlarının arttığı bir dönemde, Bosna-Hersek'te yıllardır süren insanlık dışı katliam ve Azerbaycan Halkının maruz kaldığı saldırılar karşısında Birleşmiş Milletler'in yetersiz kalması ise, düşündürücü ve üzüntü vericidir.

Sayın Başkan,

Türkiye'de ise, bugüne kadarki vaadlere rağmen, çalışma mevzuatının ILO ilke ve standartları ile uyumlu hale getirilmesi konusunda, çeşitli tasarıların hazırlanması dışında, somut hiçbir önemli adım atılmamıştır. Türkiye hala 12 Eylül askeri döneminin Anayasası ve yasaları ile yönetilmektedir. Çok iyi bilmekteyiz ki, en kötü

sivil Parlamenter demokratik yönetim, en iyi olduğu iddia edilebilen askeri yönetimden çok daha iyidir.

Türkiye'de çalışanların sorunları yeni istikrar programıyla daha da artmaktadır. Sendikalarla hiçbir şekilde öngörüme yapılmadan ve yalnızca IMF'nin ve ülkemizdeki işverenlerin talepleri ve çıkarları doğrultusunda hazırlanan yeni İstikrar Paketi, hem anti-demokratiktir, hem de bunalımın yükünü büyük ağırlıkla çalışanların sırtına yıkmayı amaçlamaktadır.

Hükümetimiz, 2, 26, 81, 88, 94, 95, 98, 100, 105, 111 ve 122 sayılı Sözleşmeleri sürekli olarak ihlal etmektedir.

Askeri yönetim döneminde ve daha sonraki yıllarda kabul edilmiş olan 1982 Anayasası ve diğer mevzuat, bir bütün olarak, 98 sayılı Sözleşmeyi ihlal etmektedir. Özellikle kamu çalışanlarının toplu pazarlık ve grev hakları konusundaki kısıtlama ve yasaklamalar sürmektedir. Kamu çalışanları, en temel demokratik ve sendikal haklarını kullandıklarında idari engellerle, sendika-karşıtı ayrımcılıkla ve çeşitli baskılarla karşılaşmaktadır.

Türkiye'deki anti-demokratik yasaların değiştirilmemesi nedeniyle, bazı sendikacıların gözaltına alınmasını, tutuklanmasını ve hatta mahkum edilerek sendikal haklarından mahrum bırakılmasını üzüntüyle yaşıyoruz.

Sayın Başkan,

ILO'nun denetimine 12 Temmuz 1994 tarihinde girecek olan 59, 87, 135, 142, 144 ve 151 sayılı Sözleşmeler de ihlal edilmektedir. Sendikalar Yasası ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nda yapılması öngörülen değişiklikler, askeri yönetimin izlerini silecek ve mevzuatı bir bütün olarak uluslararası standartlara uygun duruma getirecek içerik ve kapsamda değildir. Bu sorunun kökünden çözülmesi için, ILO'nun teknik yardımıyla, Türkiye çalışma mevzuatının bir bütün olarak 87, 98 ve 151 sayılı Sözleşmelerle uyumlu hale getirilmesini öneriyorum.

Hükümetimiz, ayrıca, bağışlanmış toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan bazı ekonomik yükümlülüklerini yerine getirmeme çabası içindedir.

Bu ihlallerin sürmesi durumunda, TÜRK-İŞ, ülkemizdeki meşru ve demokratik mücadelesini sürdürürken, ILO nezdinde de gerekli başvurularda bulunacaktır.

Teşekkür ediyorum, Sayın Başkan.

TÜRK İŞVEREN DELEGESİ

KUBİLAY ATASAYAR'IN

81. ULUSLARARASI ÇALIŞMA KONFERANSINDA

YAPTIĞI KONUŞMA METNİ

1994

Sayın Başkan,
Değerli Delegeler,

Türk Delegasyonu ve şahsım adına bu oturum için en iyi dileklerimi sunuyor, Konferans başkanlığına seçilmenizden ötürü sizi en içten dileklerimle kutluyorum.

Sayın Baylar ve Bayanlar,

Bu yılki Konferansta olağanüstü bir olayı kutlamaktayız. Uluslararası Çalışma Teşkilatı 75. yılını tamamladı. ILO'yu dünyadaki en eski uluslararası kuruluşlardan biri yapan bu önemli yıldönümü nedeniyle coşkulu ve sevinçli olmamız için her türlü neden mevcuttur. Böyle bir olayın dikkatleri üzerinde toplaması doğal olduğu kadar gereklidir de. ILO'nun ve yürüttüğü faaliyetlerin dünya kamuoyu tarafından bilinmesi ve tanınması için hepimizin çaba sarfetmesi gerekir.

Kanımızca, eğer uluslararası bir kuruluş dünyadaki tüm savaş ve düşmanlıklara, ekonomik ve sosyal dengesizliklere rağmen 75 yıl varlığını sürdürebilmişse, bu, üzerine kurulduğu ilkelerin sağlam olmasından ileri geliyor demektir. Ancak bu, hızla değişen koşullar içinde, devamlı bir mücadele, değişme ihtiyacı, adaptasyon ve kendi kendini eleştiriye de beraberinde getirmektedir.

Bu nedenle, şayet biz teşkilatımızın daha ileriki yıldönümlerini sağlıklı bir şekilde kutlamasını istiyorsak, ILO'nun geleceğine ilişkin hususları da tartışmaya başlamalıyız.

Genel Müdür'ün, değerlerin korunması ile birlikte, değişikliklerin de en iyi bir şekilde geliştirilmesi yollarının arayışı içinde olduğu raporunda belirttiği üzere, "ILO'nun geleceği, bir yollar ve araçlar sorunu değil, bir ahlaki düşünce sorunudur." İşte bu düşüncenin gelişmesine katkıda bulunulmalıdır.

Değerli delegeler,

Uluslararası Çalışma Teşkilatı, sosyal adaleti geliştirmek suretiyle dünya barışına katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Bugün kendi kendimize sormamız gereken soru, Teşkilatın aynı şekilde yoluna devam etmesi mi, yoksa değişen koşullar altında sosyal adaleti daha iyi ve etkili bir şekilde geliştirebilecek ve ekonomik gerçeklerle bağdaştıracak şekilde yeni amaçlar yüklememiz gerekiyor mu hususudur. Biz Türk işverenleri olarak, bu Konferansın asıl konusunun bu konudaki görüşlerin ortaya konulması olduğuna inanıyoruz. Bu Konferansda ortaya konulacak görüşler, hiç şüphe yok ki, ILO Uzmanları tarafından değerlendirilecek ve gelecek Konferansların gündemini teşkil edeceklerdir.

Sayın Başkan,

Sosyal adaletin çekici bir kavram olduğuna ve buna hepimizin bağlı olması gerektiğine şüphemiz yoktur. Ancak, böyle yoğun değişikliklere sahne olan bir dünyada sosyal adaletin doğru bir tanımlamasına nasıl ulaşabiliriz? Bugün içinde yaşadığımız dünya, pazar ekonomisi ve demokrasi, ekonominin küreselleştirilmesi, ekonomik farklılaşmalar ve işsizlik gibi sosyal sorunların giderilmesi konularını içeren trendlerle tanımlanmaktadır. Böyle bir dünyada, sosyal adaleti farklı değer yargılarına başvurmadan tanımlayabilir miyiz? Diğer bir deyişle, tam istihdama yaklaşmış, işsizlik oranı düşük bir ülke ile,

işsizliği %20'lere ulaşmış bir başka ülkede; yahut kayıt dışı ekonomisi şartlarına göre hergün büyüyen bir ülke ile, kayıtlı ekonomisinden güç alan bir başka ülkede sosyal adalet kavramı, aynı değer yargılarını ifade edebilir mi? Yahut enflasyonun önemli şekilde arttığı bir ülke ile, ekonomik istikrarı sağlamış bir başka ülkenin sosyal adaletten anladığı aynı olabilir mi?

Türk işverenleri olarak biz, sosyal adaletin en iyi, ekonomik kalkınma ve stabilite ile geliştirilebileceğine inanıyoruz. Bunu mümkün kılmak için de ülkelerin demokrasiyi ve pazar ekonomisini geliştirecek elverişli bir ortamı yaratmaları gerekmektedir. İnalanıyoruz ki, ekonomilerin kaldıramayacağı ölçülerde getirilecek olan sosyal düzenlemeler, sosyal refahı değil sosyal felaketi getiren hatalı tercihler olacaktır.

Bu noktada ILO'nun gelecekteki politikalarının yeni yönü ile ilgili olarak kısaca, birkaç temel noktaya işaret etmek istiyorum.

Değişen dünya düzeni ve değişen ekonomik anlayışların yanında globalleşme gerçeği, ILO'nun tutucu olmaktan ve istihdam edilenleri aşırı boyutlarda korumaktan çok, yaratıcı ve yenilikçi olmasını gerektirmektedir.

ILO, paylaştırıcı olmak kadar, üretici olmayı da ilkeleri arasına almalıdır. Üretimi ön plana almadıkça, sosyal adaletin gerçekleşmesi mümkün olamaz.

ILO, emek politikalarını geliştirmek yerine, refah politikalarını geliştirmenin arayışına girmelidir.

Bunlara bağılı olarak, çalışma mevzuatının gelişmesi, her ülkenin kendi şartları içinde olmalı ve ILO bu şartları, ekonomik realitelerden uzak kalarak etkilememelidir. Diğer bir deyişle, çalışma mevzuatında esneklik ILO'nun yeni hedeflerinin başında yer almalıdır.

Bu düşüncelerim, Ülkem'de de duyduğumuz ihtiyaçların bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Aynı konular ve aynı ihtiyaçlar, hızla değişen ve yansıyan şartlar karşısında benim Ülkem'in de gündeminde yer almakta ve çözüm aranmaktadır.

Sayın Delegeler,

Geçmiş tecrübeler bize göstermiştir ki, sosyal adaletin temin edilmesine çalışılırken ekonomik büyüme gerektiği gibi dikkate alınmadığında tüm çabalar boşa gitmektedir. Bu nedenle, her iki amaç da dengeli bir değer ortamı içinde ele alınmalıdır. Aksi halde, mağdur ve işsiz bir kitle pahasına sadece küçük bir çalışan sınıf ortaya çıkacaktır. Bu da sosyal adaletsizlik demektir.

Bu nedenle Türk İşveren Delégasyonu olarak biz, ILO'nun sosyal adalet temel hedefinin, büyüme ve istihdam gibi önemli ekonomik amaçlarla desteklenmesini ve tamamlanmasını arzu ediyoruz. Aksi halde sosyal adalet, uzun yıllar boyu birçok ülkede olduğu gibi özünden yoksun bırakılmış olacaktır.

81. Konferans kararlarının, uzun süredir devam edegelen ancak belirsizlik içinde olan sosyal adalet kavramına ILO'nun daha iyi ve geniş bir perspektifle bakmasını sağlayacağını umar, Konferansın başarısı için Delegasyonum ve kendi adına en iyi dileklerimi sunarım.

Teşekkür ederim.

Türkiye, Standartların Uygulanması Komitesi'nde 16 Haziran günü ele alındı.

İlk olarak Hükümet Temsilcisi Osman Terzi, Uzmanlar Komitesi Raporu'nda eleştiri getirilen üç noktadaki görüşlerini sundu. Osman Terzi, toplu sözleşme yetkisinde öngörülen yüzde 10 barajının kaldırılmasına TÜRK-İŞ ve TİSK'in karşı çıktıklarını; ancak buna karşın, Bakanlık'ın hazırladığı yasa değişikliği tasarısında bu sınırlamanın kaldırılmasının öngörüldüğünü belirtti. Memurların sendikal haklarına ilişkin olarak da, 87 ve 151 sayılı Sözleşmelerle uyumlu bir tasarının hazırlandığını açıkladı. Grevlerin Bakanlar Kurulu tarafından ertelenmesi durumunda zorunlu tahkime gidilmesine ilişkin olarak da, bu yola çok seyrek başvurulduğuna ve geçen yıl içinde bu nitelikte hiçbir olay olmadığına değinerek, bu hakkın kullanıldığı durumlarda da yargı yolunun açık olduğunu belirtti.

İşçi Grubu ve ardından İşveren Grubu adına yapılan konuşmalardan sonra, Komite üyesi ve Ağaç-İş Sendikası Genel Başkanı Güral Erçakır, Uzmanlar Komitesi raporunda yer alan üç noktayı esas alan bir konuşma yaptı. Güral Erçakır, 98 sayılı Sözleşme'nin Türkiye tarafından ihlali konusunda şu konuşmayı yaptı:

Sayın Başkan,

Standartların Uygulanması Komitesi'nin Saygıdeğer Üyeleri,

Sözlerime başlarken, Sizi ve önümüzdeki yıllarda önemli bir başvuru kitabı olacak olan Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Özgürlüğü Raporunu hazırlayan Uzmanlar Komitesi'ni kutluyorum.

Üzülerek belirtiyorum ki, geçtiğimiz dönemde de, Türkiye Hükümeti 98 sayılı Sözleşmeyi ihlal etmeyi sürdürmüştür.

Türkiye'de yasalarla iş güvencesi getirilmemiştir. Bu nedenle, sendika-karşıtı ayrımcılığa ilişkin genel hükümlerin işlevi yoktur. Yürürlükteki mevzuata göre, sendika karşıtı ayrımcılığa engel olacağı ileri sürülen maddenin ihlali durumunda işverene verilen ceza 30 sent ile 1.30 sent arasında değişmektedir. 30 sent ile Türkiye'de ancak bir gazete alınabilir. Üç haneli enflasyonla, üç ay sonra bir gazete de alınamayacaktır.

Yürürlükteki yasalara göre, sendikaya üye olan kişinin kimliği 15 gün içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na, yetki işlemleri için başvurulduğunda da işverene bildirilmek zorundadır. Sendikal örgütülüğün en zayıf olduğu dönemdeki bu uygulama, sendika-karşıtı ayrımcılığı kolaylaştırmaktadır.

İşyeri sendika temsilcileri için işten çıkarmada geçerli bir neden aranırken, sendika yöneticileri için işten çıkarma ve görev yerinin değiştirilmesi konusunda böyle bir yasal güvence sağlanmamıştır. Birçok sendika yöneticisi, bu güvenceye sahip olmadığı için, sendika-karşıtı ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

Türk çalışma mevzuatında, geçerli bir nedene dayalı olmayan işten çıkarmalarda, işverenin itirazı durumunda işe iade mümkün değildir. Bu uygulama, işten çıkarmanın sendikal nedenle olduğunun kanıtlanabildiği çok az olay için de geçerlidir.

Türkiye'de yürürlükte bulunan Anayasa, Sendikalar Yasası, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası ve çeşitli diğer mevzuat, hazırlanış biçimi, kapsamı ve içeriği itibarıyla, bir bütün olarak anti-demokratiktir. Anayasanın ve yasaların bir bütün olarak değiştirilmesini vurgulamak yerine, ağırlığı, toplu pazarlık yetkisi için öngörülmüş sayısal gerekliliğe vermek, daha önemli diğer anti-demokratik düzenlemelerin gözden kaçırılması sonucunu doğurmaktadır. Uzmanlar Komitesi, toplu pazarlık için bir yetki söz konusu olduğunda, bu görevin "bağımsız bir organ" tarafından yerine getirilmesini öngörmektedir. Ancak Türkiye'de üye kayıtlarının izlenmesi, sendikaların üye sayılarının tespiti, işkolundaki işçi sayısının tespiti ve sonra da yetki verme işlevleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na aittir. Bakanlık, bu yetkisini, sendikal harekete bir müdahale kanalı olarak ve sendikaların denetimine tümüyle kapalı bir biçimde kullanmaktadır.

Türk çalışma mevzuatında konfederasyonların toplu pazarlık hakkı yoktur. Bu da 98 sayılı Sözleşme'nin ihlalidir.

Türkiye'de toplu pazarlıkta taraflar arasındaki görüşmelerin 60 gün içinde bitirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. 60 günün sonunda zorunlu arabuluculuk söz konusudur. Bu zaman kısıtı da gönüllü pazarlığı engelleyici bir müdahaledir.

Toplu iş sözleşmelerinin teşmili durumunda teşmil edilen toplu iş sözleşmesinin süresi sona erinceye kadar işyerinde toplu sözleşme yapılamaması da toplu pazarlık hakkının ihlalidir.

Türkiye'de toplu iş sözleşmeleri ile alınabilecek ikramiye sayısı askeri yönetim döneminde çıkarılan bir yasa ile kısıtlanmıştır. Tarafların özgür iradeleri bu yasal tavanı aşamamaktadır.

Türkiye'de geçerli bir nedene dayanmayan işten çıkarmalarda ödenen kıdem tazminatına kanunla sınır getirilmiştir. Toplu iş sözleşmelerinde daha fazla ödeme yapılması konusunda anlaşılmış olsa bile, kanunla belirlenen miktarın fazlası ödenmemektedir.

Yasaya göre, toplu iş sözleşmelerine "kanun veya tüzüklerin emredici hükümlerine aykırı hükümler" konulmamaktadır (2822/5). Böylece, tarafların çalışma yaşamına ilişkin birçok konuda özgürce pazarlık etme imkanları ortadan kaldırılmıştır.

Türkiye'de memur ve sözleşmeli personel statüsünde istihdam edilenlerin toplu pazarlık hakları tanınmamaktadır. Bazı belediyelerde çalışan memurlar adına sendikaları tarafından bağitlanan toplu iş sözleşmeleri, belediye başkanlarının değişmesinden sonra iptal edilmektedir. İstanbul Şişli'de toplu iş sözleşmesi yeni

belediye başkanı tarafından tek taraflı olarak 27 Nisan 1994 günü iptal edilmiş, Hükümet bu konuda hiçbir tepki göstermemiştir.

15 Haziran 1993 tarihli Başbakanlık Genelgesi'nden sonra memur sendikalarının önündeki engellerin kaldırıldığı iddiası da doğru değildir. Örneğin, 8 Ocak 1994 günü Mersin Valiliği, Ener-Sen'in Şube Kongresine izin vermemiştir. Enerji İşkolu Kamu Çalışanları Sendikası Ener-Sen'in Tüzüğü'nde "grev kararı alır" hükmünün bulunması nedeniyle ve Ankara Valiliği'nin başvurusu üzerine, Ener-Sen hakkında 9 Ocak 1994 günü kapatma kararı verilmiştir. Geçtiğimiz bir yıl içinde, tüm statülerindeki ücretliler, en temel demokratik ve sendikal haklarını kullandıklarında idari engellerle, sendika-karşıtı ayrımcılıkla ve çeşitli baskılarla karşılaşmıştır.

Hükümetimiz tarafından olumlu bir gelişme olarak sunulan kamu çalışanlarının sendikal haklarına ilişkin yasa tasarısı da bu sorunları çözmemeyecektir.

Bu yasa tasarısına göre, tüm askeri işyerlerinde çalışan sivil kamu görevlilerinin ve ceza infaz kurumlarında çalışanların sendikalaşmaları ve toplu pazarlık hakkından yararlanmaları açıkça yasaklanmaktadır. Bu uygulamâ, mevcut durumun daha da geriye götürülmesi anlamına gelmektedir. Bu tasarı yasalaşırsa, iç mevzuatta açık bir yasaklama bulunmadığı için 98 sayılı Sözleşme'den kaynaklanan haklarını kullanan ve sendikalarını kurmuş olan bu kişilerin sendikaları kapatılacaktır.

Tasarıda, özgür toplu pazarlık da söz konusu değildir. Tarafların anlaşamaması durumunda, uyuşmazlık, Sayıştay Başkanı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı ve bir üniversite öğretim üyesinden oluşan bir Uzlaştırma Kurulu'nca ele alınmaktadır. Sendika, Uzlaştırma Kurulu'nun kararına uymazsa, sözde grev hakkı doğmaktadır. Ancak, "Konfederasyonca alınan grev kararı, Bakanlar Kurulu'nca değerlendirilip karara bağlanmadan" uygulanamaz. Tasarıya göre, "Konfederasyonun grev kararı alması durumunda, Bakanlar Kurulu; grevin ulusal güvenlik, kamu yararı ve kamu sağlığı yönlerinden değerlendirmesini yaparak, grev uygulamasının yer, zaman ve hizmet kolları itibarıyla kapsamını belirleyebileceği gibi, grevin uygulanıp uygulanmayacağına veya uygun ve gerekli gördüğü takdirde, Uzlaştırma Kurulu kararının toplu sözleşme olarak uygulanmasına da karar verebilir." (Madde 43) Görüldüğü gibi, özgür toplu pazarlık değil, Bakanlar Kurulu'nun yetkisinde bir zorunlu tahkim söz konusudur.

Uzmanlar Komitesi raporunda, Türkiye'de zorunlu tahkimin geniş kapsamı eleştirilmekte ve ilgili Yasa'nın 33. maddesinin değiştirilmesi istenmektedir. Söz konusu madde, grev hakkı olup da, bu hakkın kullanımının Bakanlar Kurulu tarafından ertelenmesi durumunda başvuru zorunlu tahkimi düzenlemektedir. Ancak Türkiye'de, bunun dışında, su, elektrik, havagazı ve termik santralleri besleyen

liniyit üretiminde; tabii gaz ve petrol sondajı, üretimi, tasfiyesi ve dağıtımında; üretimi nafta veya tabii gazdan başlayan petrokimya işlerinde, bankacılıkta, noterlikte, itfaiye hizmetlerinde, şehiriçi deniz, kara ve demiryolu hizmetlerinde, sağlık işkolunda, eğitim kurumlarında ve milli savunma işyerlerinde kesin grev yasağı ve sürekli zorunlu tahkim mevcuttur.

Ayrıca, savaş, genel ve kısmi seferberlik ile olağanüstü hal veya sıkıyönetim ilan edilmesi durumlarında zorunlu tahkim sistemine geçilmektedir.

Serbest Bölgeler Yasası'na göre de, serbest bölgenin kurulmasından sonraki on yıllık süre içinde zorunlu tahkim uygulanmaktadır.

2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nda öngörülen değişiklikler, mevzuatımızı 98 sayılı Sözleşmeye uygun hale getirecek nitelikte değildir. Hükümetin Demokratikleşme Planı da bu sorunu çözemeyecektir, çünkü Uzmanlar Komitesi'nin değişiklik istediği 33. maddenin dayanağı Anayasa'nın 54. maddesidir ve Demokratikleşme Planı'nda bu maddenin değiştirilmesi öngörülmemektedir. Hükümet, iç mevzuatımızı onayladığı 87 ve 151 sayılı Sözleşmelerle uyumu hale getirecek bir adım da atmamıştır.

Ülkemdeki çalışma mevzuatı, ILO'dan sağlanacak teknik yardımla ve toplumsal tarafların demokratik katılımıyla, 98 ve 12 Temmuz 1994 tarihinde denetim kapsamına girecek 87 ve 151 sayılı Sözleşmelere, Uzmanlar Komitesi, Standartların Uygulanması Komitesi ve Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi karar ve önerilerine tam anlamıyla uyumlu hale getirilmelidir. Tüm ücretliler aynı yasaların kapsamına alınmalıdır.

Teşekkür ederim, Sayın Başkan.

Standartların Uygulanması Komitesi, çeşitli tartışmalardan sonra kabul ettiği kararda, Türkiye'deki mevzuat ile Sözleşme arasındaki önemli farklara dikkat çekti ve toplu pazarlık hakkı üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması doğrultusunda önlemlerin alınmasını istedi.

Bu yıl ILO'da çeşitli komitelerde ve özellikle Standartların Uygulanması Komitesi'nde işçi ve işveren grupları arasındaki ayrımlar daha da netleşmeye, çelişkiler daha da keskinleşmeye başladı.

Ekonomik büyüme dönemlerinde Sovyet sistemine karşı ILO'yu etkili bir biçimde kullanmaya çalışmış ve bu vesileyle çeşitli temel sendikal hak ve özgürlükleri kabul etmek zorunda kalmış olan işverenler, komünizmin kurulması doğrultusundaki Sovyet deneyiminin çökmesinin ardından, ILO'daki tavırlarını temelden değiştirdiler. İşveren grubu, ILO standartlarının uygulanmasında esneklik sağlanmasını, yeni Sözleşmelerin kabulü yerine tavsiye kararlarının kabul edilmesini istiyorlar. Tek tek ülkelerde temel sendikal hak ve özgürlüklere yönelik işveren saldırısı, yavaş yavaş ILO Uluslararası Çalışma Konferanslarına da yansımaya başlıyor.

Uluslararası Çalışma Örgütü Uluslararası Çalışma Konferansı'nın 81. Toplantısında Kısmi Süreli Çalışma konusunda bir Sözleşme, işverenlerin aleyhte verdikleri oylara rağmen kabul edildi. Ayrıca, madenlerde işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ücretli iş bulma büroları konusunda hazırlanan taslakların ilk görüşmesi tamamlandı.

TÜRK-İŞ, Uluslararası Çalışma Konferansı sonrasında, Türkiye tarafından 1993 yılında onaylanan ve 12 Temmuz 1994 tarihinde ILO denetimine giren 87 sayılı Sözleşme hakkında, ILO Anayasasının 24. Maddesi uyarınca Uluslararası Çalışma Bürosu'na bir şikayet başvurusunda bulundu. Ayrıca, Uzmanlar Komitesi'ne de, çeşitli Sözleşmelerin ihlali konusunda bir rapor gönderdi.

